HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מ"מ שבעה הוו אלא [א]תנא בעלמא קאי ומאי כדי לשבת וב' ימים טובים של ר"ה סימנא בעלמא דיקא נמי דקתני כדי לשבת ולא קתני לשבת ולב' ימים טובים של ר"ה ש"מ: לא הקריבו כבש בבוקר וכו' אמר ר"ש וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים: חינוך מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים [א] במה דברים אמורים [א]שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח יקריבו בין הערבים אר"ש אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים מנא הני מילי דת"ר [1]ואת הכבש השני תעשה בין הערבים שני בין הערבים ולא ראשון בין הערבים במד"א שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך המזבח אפילו ראשון בין הערבים אמר ר"ש אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין (א) לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו קטרת בבוקר יקטירו בין הערבים וכי כהנים חטאו מזבח בטל אמר רבא ה"ק לא יקריבו הן אבל אחרים יקריבו לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים דכיון [ב] דלא שכיחא ומעתרא חביבא להו ולא פשעי: אמר ר"ש וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים של [ג] בין הערבים וכו': והתניא בקטרת הסמים של שחר תנאי היא אמר אביי [ב]מסתברא כמ"ד בקטרת הסמים של בין הערבים דכתיב [2]בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה אי לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מהיכא ולמ"ד בקטרת הסמים של שחר גמר ממזבח העולה מה להלן בתמיד של שחר אף כאן בקטרת הסמים של שחר: ולא את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת: אלא בחול איחנוכי הוא דלא מחנך הא קדושי מיקדיש היא גופה קמ"ל דחינוך [ג]וקידוש דשלחן בשבת הוא כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים: ת"ר [ד] זהו קטרת שעלתה ליחיד על מזבח החיצון והוראת שעה היתה היכא אמר רב פפא בנשיאים אלא יחיד על מזבח החיצון הוא דלא הא על מזבח הפנימי מקריב ותו על מזבח החיצון יחיד הוא דלא הא ציבור מקרבו והתניא [ה]יכול יהא יחיד [ד]מתנדב ומביא כיוצא בה נדבה וקורא אני [ה] בה [3]מוצא שפתיך תשמר ועשית ת"ל [4]לא תעלו עליו קטרת זרה יכול לא יהא יחיד מביא שאין מביא חובתו כיוצא בה אבל

[ג]ה"ג **תנא בעלמא קאי: סימנא בעלמא נקט.** כלומר האי דנקט ששה לאו לשבת וב' ימים [ו] דוקא קאמר אלא אפי' כל ימות החול [ז] בעי' בלשכה ו' טלאים כולן [ח] מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה לבד יום השחיטה שהיו שם בכל יום ששה ראויין ליטול איזו שנים מהן שירצה כגון דביום חינוך הוו בה (ב) [ד](י"ב) [ט] ששה מבוקרים ד' ימים קודם ונטלו ב' ביום ראשון ובקרו שנים [י] והכניסן תחתיהן ליום ב' נטלו ב' מן הראשונים ובקרו ב' [יא] מן השוק ונתנו שנים תחתיהן לשלישי נטלו ב' מן הראשונים ובקרו שנים [יב] (ג) תחתיהם אחרים והכניסו תחתיהן נשארו שם ששה [ה] מן הראשונים ליום רביעי [ו]יטלו עוד ב' מן הראשונים והשנים שנתבקרו בראשון יהיו [ז]ראוין [יג] שנים של ראשון ושנים של שני ושנים של שלישי וכן [יד] כולם לעולם יהיו שם ששה ראויין לישחט. ולא פי' טעם הדבר ולי נראה דקבעו חכמים מנין קבוע לדבר [טו] דלא מתרמין (לא) משכחי טלאים מבוקרין זה ד' ימים: **סימנא בעלמא.** שלא תטעה בגירסא אם [טז] ו' או ה' או ד': **כדי לשבת ולב' ימים.** משמע סימן כלומר שראוי לג' ימים: **ולא תני לשבת ולב' ימים טובים.** דליהוי משמע לצורך שבת וב' ימים טובים של ר"ה: **ולא ראשון בין הערבים.** שאם לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים דהכי מידרש קרא אם את הכבש [יז] האחד תעשה בבקר הוכשר שני ליקרב בין הערבים ואי לא לא: **במה דברים אמורים שלא נתחנך המזבח.** דהאי קרא בחינוך כתיב דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח בפרשת ואתה תצוה: **אבל נתחנך המזבח אפילו ראשון בין הערבים.** דכתיב בפרשת פינחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר כו' [במדבר כח] ובההוא קרא לא כתיב את הכבש אחד תעשה בבקר [ט]ותניא בספרי[ט] האי קרא למה נאמר והלא כבר נאמר למעלה בפרשה את הכבש אחד תעשה בבקר [יח] ואת הכבש וגו' [י]שנים הוא [כ]מקריב ולא ארבעה: **יקטירו בין הערבים.** כדתנא טעמא דלא שכיחי דפשעו בה הילכך לא קנסי בה להו: (ד) **ומזבח בטל** [יט] **כו'.** דקאמר לא יקריבו בין הערבים: **דלא שכיח.** [ל]דתמיד[מ] עולה הוא ואע"ג דלא קרבה אלא תרי זימני ביומא איכא עולות אחריני דמקרבי כל יומא טובא הילכך לא חביב להו ופשעי הילכך קנסו להו אבל קטרת לעולם ליתא אלא תרי זימני ביומא. לישנא אחרינא לא שכיחא בחד גברא כדאמרי' במסכת יומא (דף כו.) מעולם לא שנה אדם בה: **מעתרא.** מעשרת כדכתיב ישימו קטורה וכתיב בתריה ברך ה' חילו (דברים לג): [נ]**ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר.** כדאמרינן לעיל ולא ראשון בין [ס]הערבים [כ] דכתיב [שמות ל] בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' כשמדשן את המנורה מן האפר שיש שם מן הנרות: **אי לאו דעבד** (ה) **מאורתא הדלקה.** ממאי בעי לתקן [כא] לצפרא אלמא חינוך מנורה בין הערבים וכיון דמנורה נתחנכה בערב קטרת נמי תחילתה בערב דכתיב (שמות ל) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה: **הא קדושי מקדש.** ללחם אם יסדירוהו עליו בחול בתמיה דהא קיימא לן בפרק שתי הלחם (לקמן דף ק.) דלא מקדש לחם אלא בשבת דקתני שאפילו [כב] הוא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום דלא קדוש לא ליפסל ביוצא ולא [ע]לטבול יום: **כדקתני סיפא כו'.** ומנורה אינה מקדשת. כלומר[פ] וכל מילתא דידה אינה אלא בין הערבים [צ][דהיינו] הדלקה ה"נ כל מילי דידיה [צ][דקידוש וחינוך] דשולחן [כג] בשבת: **זו היא קטרת.** מפרש בסמוך דבנשיאים קמיירי דכתיב (במדבר ז) כף אחת עשרה זהב וגו': **והוראת שעה היתה.** דשוב לא היה [כד] בא על מזבח החיצון: **הוא דלא.** דקאמרינן הוראת שעה היתה: **כיוצא בה.** בקטורת (ו): **יכול.** יחיד הוא דלא יביא קטורת נדבה שהרי דין הוא שלא מצינו [כה] שיהא מביא חובתו כיוצא בה שהרי קטורת חובה ליחיד לא מצינו: אבל

שלא יזרוק היטב אחר התמיד לכך נראה דמדרבנן מיפסיל אפילו הקטיר ועשה הכל ולא העמידו דבריהם היכא דלא אפשר:

[ק] **אית** דגרסי הא איכא נגהא דתלתא בשבתא וחלו שני ימים טובים של ר"ה אחר השבת ופריך וליטעמיך תמניא הוו דהאיכא דפניא דמעלי שבתא וכסבור היה שבאמצע היום היה מדבר ואית דגרסי הא איכא נגהא דחד בשבתא ומונה הב' ימים טובים לפני השבת ובתר הכי נגרוס דפניא דמעלי יומא טבא: **מכל** מקום ז' הוו. דבשלמא [בין הערבים] דראשון אע"פ שצריך ביקור ד' ימים יטרח וימצא מבוקרין שהמבקרין היו מבקרין אותן כדי למוכרן אבל בצפרא לא יכול בלילה לטרוח ולבקש מבקרין: **דיקא** נמי דקתני כדי לשבת. אף ע"ג דלעיל (דף מט.) תניא כדי שיכרוך וישנה וישלש ליכא למיטעי התם:

שאין מחנכין. [ר] פירש בקונטרס דטעמיה דר"ש קאמר ומ"מ פריך שפיר חינוך מאן דכר שמיה מעולת התמיד ולא יתכן חדא כיון דההוא הוה טעמא אידך נקט איידי ותו דבחסורי מיחסרא משמע דמהדר אדרבנן [ש] (ותו) אלמא דרבנן מודו בחינוך ותו מנלן דשלש הוה:

במה ד"א שלא נתחנך. והאי קאי שאין מחנכין [ת] דמתני' אבל נתחנך יקריבו כבש אחד דוקא ולא שנים מדלא קתני וב' היו קריבים לר"ש אע"ג דגבי קטורת קרב כולה לא דמי כלל דהתם חדא מילתא היא: **דלא** שכיחא ומעתרא. עיקר הטעם משום דלא שכיחא דבפ"ב דיומא (דף כו.) מוכח מקרא דכתיב וכליל על מזבחך ברך ה' חילו [א] דעולה נמי מעתרא [ב]: **יכול** יהא יחיד מתנדב ומביא. והא דאמרינן במעילה פרק חטאת העוף (דף ט:) הנהנה מבשר קדשי קדשים קודם זריקה וכו' יביא קטורת שכולה למזבח היינו למוסרה לצבור:

מסורת הש"ס

א) [ערכין יג.], ב) [לקמן נח.], ג) עיין ל"ק שגורס גירסא אחרת ברש"י כמו שנרשם פה בסמוך, ד) ל"ק מ"ז, ה) שנים. ל"ק, ו) נ"ל יטלו עוד ב' מן הראשונים ובקרו שנים והכניסו תחתיהן והשנים שנתבקרו בראשון יהיו ראויין למחר ליום ה' וכן אח"כ יהיו ראויין ושנים של שני, ז) ראויין לחמישי ושנים של שני יהיו ראויין לששי ושנים של שלישי יהיו ראויין לשביעי וכן כולם. ל"ק, ח) עי' בבה"ז שהאריך בזה, ט) [פנחס כח ח], י) [מגיד שאם לא הקריב של שחרית יקריב של בין הערבים כך גירס' הל"ק וכ"א בפי' הרב מברטנורא]. ל"ק, כ) נ"א מקריב אע"ג דלא הקריב ראשונה, ל) נ"ל אבל תמיד, מ) כתמיד דתמיד. ל"ק, נ) שייך למתני' לעיל מט., ס) הערבי' הס"ד אח"כ מה"ד דכתיב. ל"ק, ע) לשום. ל"ק, פ) בס"א: אינה מקודשת כלום, צ) גי' ל"ק, ק) שייך לדף מט:, ר) לפירוש הקונטרס משמע דטעמא דר"ש קאמר כצ"ל דגירסא שלפנינו ליתא ברש"י. ל"ק, ש) ל"ק מ"ז, ת) דמתני' הס"ד אח"כ ד"ה אבל. ל"ק, א) עיין רש"ק, ב) [עיין תוי"ט במשנה ד ד"ה לא הקטירו וכו' ומה שתירצו בהו ולע"ק]. ל"ק,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מזידין ולא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים וכי כהנים כצ"ל והיא פיסקא: (ב) רש"י ד"ה ה"ג תנא וכו' דביום חינוך הוו בה י"ב מבוקרין כצ"ל ותיבת ששה נמחק: (ג) בא"ד ובקרו שנים אחרים והכניסו וכו' יהיו ראויין. נ"ב דעכשיו נעשו מבוקרין ד' ימים וק"ל: (ד) ד"ה ומזבח כו' דקאמר לא יקריבו בין הערבים נמחק כל הדיבור: (ה) ד"ה אי לאו דעבד הדלקה מאורתא ממאי: (ו) ד"ה כיוצא בה בקטורת נשיאים הס"ד:

◆

רבינו גרשום

מכל מקום שבעה הוו דהא איכא ההוא דשחרית דמוצאי י"ט. תנא בעלמא קאי אפי' בימות החול דעלמא בכל שבוע ושבוע בכל יום לא יפחתו בלשכה משש טלאים והאי דקאמר לשבת ולב' י"ט לאו לצורך ממש קאמר אלא לסימנא בעלמא. ואשמועינן דליהוו לעולם ששה כדי שיעור של שבת וב' י"ט. ואמאי הוו ששה כדי שיבואו לכל ימי השבוע שני כבשים שיהו מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה. הא כיצד היו לו ביום א' ששה מבוקרין שחט ב' מהן ביום א' והביא ב' תחתיהן נשתיירו ד' מבוקרין וב' שאינן מבוקרין הרי ו' ביום ב' ישחט ב' מן המבוקרין ויביא ב' תחתיהן וביום הג' ישחט ב' המבוקרין ויביא ב' תחתיהן. אותו שהביא ביום א' תחת אותו ששחט יהיו ראויין להקריב ליום ד' שהרי הן מבוקרין ד' ימים דמקצת יום ד' הוי ככולו ואותן שהביא ביום ב' יהיו ראויין ליום ה'. ושל יום ג' ליום ו'. ושל יום ד' ליום שבת ושל יום ה' ליום א'. וכך חוזרין חלילה [ונמצא] דבכל יום הוי ב' שמבוקרין ד' ימים הילכך אין פוחתין בלשכה משש טלאים. דיקא נמי דקתני כדי לשבת דהוי סימן בעלמא ולא קתני לשבת דהוי משמע דלצורך שבת וי"ט קאמר ש"מ דלסימנא בעלמא הוא: בד"א בשלא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים. כשלא נתחנך המזבח שאין מחנכין אותו בתמיד של ערב. אבל נתחנך כבר ולא הקריבו בבקר יקריבו בין הערבים. מנא הני מילי שאין מחנכין המזבח בתמיד של בין הערבים דכתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. אבל נתחנך המזבח במצות [התמיד] ושכחו ולא הביאו יום א' כבש בבקר יקריבו בין הערבים. (היינו) אפי' ראשון בין הערבים. כלומר אע"ג דלא קרב ההוא דבקר: אמאי קאמר ר' שמעון לא יקריבו בין ערבים וכי משום דכהנים חטאו שלא הקריבו בבקר יהא מזבח בטל מתמיד של בין הערבים. לא יקריבו הן עצמן אותן כהנים שחטאו אלא אחרים יקריבוהו: מאי שנא בקטרת דקאמר לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אפי' הן עצמן שחטאו דכיון דלא שכיחא בכל יום כנדרים ונדבות אלא שחרית וערבית בלבד ומעשרין דכתיב ישימו קטורה באפך וסמיך ליה ברך ה' חילו חביבא להו ולא פשעי בה דלא למיקרבא (אלא) [אם] לא שהיו אנוסים ביותר הילכך יקטירו בין הערבים: ואם לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מי איכא שבבקר היה חוזר ומשים שמן בנרות ומשים פתילות חדשות היינו הטבה ומדמטיב בצפרא מכלל דאדליק מאורתא וכי אדליק מקטיר דכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה אלמא דקטרת דערבית היה קודם לקטרת דשחרית: מה להלן בתמיד של שחר כדאמ' ולא ראשון בין הערבים. כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרות בין הערבים מה התם במנורה דקידושה וחינוכה היה בחול ולא בשבת אף שלחן חינוכו וקידושו לא הוה בחול אלא בשבת. זו היא קטרת שעלתה ליחיד היינו דנשיאים דכתיב כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת והוראת שעה היתה דלא מצינו קטרת על מזבח החיצון ולא יחיד שמביא קטרת: ומביא כיוצא בה כאותה שהקריבה על מזבח הזהב:

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"א מהל' תמידין ומוספין הל' יב:
קלט ב מיי' שם פ"ג הלכה א:
קמ ג מיי' שם פ"ה הלכה יג:
קמא ד מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הל' יא:

◆

תורה אור השלם

1. וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכָּהּ תַּעֲשֶׂה לָהּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַייָ: שמות כט מא
2. וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: שמות ל ז
3. מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לַייָ אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: דברים כג כד
4. לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֵסֶךְ לֹא תִסְּכוּ עָלָיו: שמות ל ט

◆

מוסף רש"י

תנא בעלמא קאי. דבכל ימות השנה נמי בעינן ששה ולאו משום שבת וראש השנה **סימנא בעלמא.** שלא תטעה בגירסא שלא תשנה ארבעה או חמשה (ערכין יג.).

◆

שיטה מקובצת

א] בד"א שלא נתחנך המזבח. ובהכי קאמר דלא יקרבו בין הערבים תחילה לפי שצריך לחנכו בתמיד של שחר: ב] דלא שכיחא. ללישנא (קמא) [אחרינא] דפ"ה קשה דמשמע דכ"ש אם הקטירו אותה בבקר שיקטירו בין הערבים וקשה הא אמרי' מעולם לא שנה בה אדם והוכיח הרב ר' יוסף ביומא דאפי' מבקר ועד ערב לא שנה בה: תו"ח (אא"ה עיין תו"י יומא דף כ"ו ע"א שם כתבו בשם הרב ר' יוסף איפכא דכהן הזוכה בה שחרית היה זוכה בה ערבית עכ"ה): [ואכן מכאן] משמע שאותם כהנים עצמן שהיה [להם] להקטיר בבקר ולא הקטירו הן עצמן יכולין להקטיר בין הערבים ומכאן יש להוכיח דאע"ג דחדשים מפיסין על הקטרת ולא ישנים מפני שמעשרת מיהו בקטרת של בין הערבים אין צריך חדשים אלא אפי' ישנים שהפיסו בשחרית מפיסין ובמס' יומא מספקא לן בהכי [אא"ה בתוס' שלנו ובתו"י שם לא נמצא שום ספק עכ"ה]: ג] בין הערבים. ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר והתניא בקטרת סמים של שחר ובמתני' משמע שמחנכין אותו בקטרת של ערב כדתנן לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים ואוקימנא שלא נתחנך וקתני לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אלמא דבשל ערב מחנך ליה: ד] ת"ר זו היא: ה] אני בו: ו] וב' ימים דר"ה: ז] החול נמי בעינן: ח] מבוקרין [כיצד מהרה יבנה בית המקדש אם ראוי המזבח להתחנך ברביעי בשבת צריך שיתחיל לבקר התמידין של יום החינוך מיום השבת שלפניו דהיינו ד' ימים לפני הקרבתו לבד מיום שחיטה וביום אחד בשבת יקח שנים אחרים לצורך יום ה' ובשני בשבת שנים אחרים לצורך יום ו' ובשלישי בשבת שנים אחרים ליום השבת נמצא בלשכת הטלאים ח' טלאים קודם שיתחיל לחנך המזבח וברביעי בשבת שיהי' יום החינוך כשיקח שנים המבוקרים ד' ימים עדיין נשארו בלישכה ו' טלאים ובו ביום יצטרך להביא ללשכה שנים אחרים לצורך אחד בשבת וכן לעולם נמצא שלא יפחתו בלשכה פחות מששה טלאים המבוקרים ולא שיהו כולן מבוקרין ד' ימים קאמר אלא מבוקרים קצת כדי שיגיע יום הקרבתן יהו מבוקרין ד' ימים כדפי' וכדי לשבת ושני ימים טובים של ר"ה סימנא בעלמא נקט. רש"י של מהר"פ]: ט] א) תיבת ששה נמחק: י] והכניסו: יא] ובקרו ב' ונתנו תחתיהם לשלישי: יב] תיבת תחתיהם נמחק: יג] ראוין [לחמישי] ושנים: יד] תיבת כולם נמחק: טו] דאי מתרמי ולא משכחי' טלאים להשים תחת טלאים דנטלו היום וכן מחר שיהיו מצויין להם טלאים כשרים לשלשה ימים מתוך כך יחזרו אחר טלאים: טז] אות ו' ותיבת או נמחק: יז] הכבש אחד אות ה' נמחק: יח] ואת הכבש השני וגו'. לפי שנאמר את הכבש אחד תעשה בבקר הרי שלא הקריב של שחר שומע אני שלא יקריב בין הערבים ת"ל קרא בתרא ואת הכבש השני מגיד לך שאם לא הקריב של שחר יקריב בין הערבים ואת הכבש השני האמור בפסוק העליון בפרשת פינחס דריש ליה לדרשא אחריתי משום שנאמר בחנוכת המזבח וזה אשר תעשה וכאן אומר זה האשה שומע אני יקריב ארבע ליום ת"ל את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני. ותיבות אחד תעשה בבקר ואת הכבש נמחק: יט] תיבת כו' נמחק: כ] הערבים הס"ד ואח"כ מה"ד בלחם הפנים. כתיב ביום השבת יערכנו הכהן הס"ד ואח"כ מה"ד מנורה. אין הדלקת נר אלא בין הערבים כדכתיב ובהעלות אהרן: כא] לתקן. בצפרא: כב] שאפי'. היא: כג] דשלחן. ליתא אלא: כד] לא היה קטרת יחיד בא על מזבח החיצון להקריב: כה] שמביא חובתו:

א) נראה דל"ל הוו בה שמונה ותיבת כו'.